

«روزنامه دریایی سرآمد» بررسی می کند

آیادر موضوع جزایر سه گانه ایران پای انگلیس در میان است؟

مروری بر ریشه تاریخی تعلق جزایر سه گانه به ایران

سید
گروه تمدن دریایی-ایرج گلشنی -
این نخستین بار نیست که امارات به‌دنبال سندسازی درباره مالکیت جزایر سه گانه ایران در خلیج فارس است. هنگامی که به هر نقشه‌ای نگاه می‌کنیم نگین سه گانه ایران در خلیج فارس یا همان تنب کو چک، تنب بزرگ و بوموسی در آن می‌درخشند. اما، چرایی ادعای چندین سساله امارات درباره مالکیت این جزایر یک موضوع مهم است که باید بررسی شود.

مستندات تاریخی نشان دهنده رد پای انگلیس در موضوع جزایر سه گانه است، به نحوی که یکی از نویسندگان و تاریخ‌پژوهان گفته اشغال جزایر سه گانه ایران در بازه سال‌های ۱۹۰۳ تا ۱۹۷۱ میلادی صرفا به ابتکار استعمار انگلیس بود. سیدکمال خرازی رئیس شورای راهبردی روابط خارجی چندی پیش در دیدار سفیر ژان گفت: جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک موضع اصولی با هر گونه مداخله نظامی و نقض حاکمیت و تمامیت ارضی کشورها مخالف است و به اعتقاد اینجانب بهترین راه برای حل و فصل اختلافات ارضی بین ژاپن و روسیه بر سر جزایر چهار گانه، مذاکره مستقیم بین دو کشور است. می‌توان این اظهار نظر را مر تبیط با ششمین نشست مشترک وزرای امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس و روسیه دانست. در بیانیه پایانی این اجلاس، روسیه از تلاش‌های امارات برای ایجاد راه حل مسالمت‌آمیز برای مساله جزایر سه گانه تنب کوچک، تنب بزرگ و ابوموسی حمایت کرده بود. معتز ضان نسبت به این بیانیه، متن آن را مثسابه با بیانیه اجلاس مشترک سران کشورهای حاشیه خلیج فارس و چین دانسته بودند. در بند ۱۲ این بیانیه مشترک نیز تأکید شده بود:«هبران از تلاش‌های مسالمت‌آمیز شامل ابتکارها و پیشنهادهای امارات برای رسیدن به راهکار صلح آمیز برای مسأله سه جزیره تنب بزرگ، تنب کوچک و ابوموسی از راه مذاکرات دو جانبه بر مبنای قوانین بین‌المللی حمایت می‌کنند.»

جزایر سه گانه ایران، مهم وبااهمیت همچون یزدو کرمان

با نگاهی به تاریخ منطقه غرب آسیا و حضور نیروهای فرامنطقه‌ای به نام‌های متعددی همچون پرتغال، انگلیس، اسپانیا، آمریکا و… برمی‌خوریم، کشورهایی که هر کدام به قصد تصرف منابع خلیج فارس و تسلط بر این منطقه راهبردی به این منطقه آمدند. این متجاوزان یا در همان ابتدا و در مقابل مقاومت ایران یا شکست تلخی را تجربه کردند و یا پس از مدت بسیار کوتاه استقرار در یک منطقه با حمله فوج (سپاه) ایران شکست خورده و منطقه را ترک کردند. تاریخ روایت بهتری از این موضوع دارد؛ نقشه‌هایی که خود انگلیسی‌ها در سال ۱۸۸۶ میلادی به صورت رسمی به ایران دادند که تعلق جزایر به ایران را نشان می‌دهد. بنابراین، ما با جایی اختلاف نداریم که بنخواهیم آن را به مرجع بین‌المللی ببریم.» با نگاهی به این روایت مستند تاریخی مشاهده می‌کنیم، رد پای رویاه پیر در این موضوع نیز همچون سایر موضوعات پرچالش و متلاطم به چشم می‌خورد. به نحوی که بهمنی قاجار در این خصوص می‌گوید که اشغال جزایر سه گانه ایران در بازه سال‌های ۱۹۰۳ تا ۱۹۷۱ میلادی صرفا به ابتکار استعمار انگلیس بود. حتی شیوخ راس الخیمه و شارجه علاقه‌ای برای تصرف آن منطقه نداشتند.

باید عنوان کرد، در منابع متعددی تاریخی همچون کتاب جزایر بوموسا و جزایر تنب بزرگ و تنب کوچک نوشته دکتر ایرج افشار، از نقش اصلی انگلیس در به گفته ری، «حاکمیت ایران طبق نقشه‌هایی که خود انگلیسی‌ها در سال ۱۸۸۶ میلادی به صورت رسمی به ایران دادند که تعلق جزایر به ایران را نشان می‌دهد. بنابراین، ما با جایی اختلاف نداریم که بنخواهیم آن را به مرجع بین‌المللی ببریم.» با نگاهی به این روایت مستند تاریخی مشاهده می‌کنیم، رد پای رویاه پیر در این موضوع نیز همچون سایر موضوعات پرچالش و متلاطم به چشم می‌خورد. به نحوی که بهمنی قاجار در این خصوص می‌گوید که اشغال جزایر سه گانه ایران در بازه سال‌های ۱۹۰۳ تا ۱۹۷۱ میلادی صرفا به ابتکار استعمار انگلیس بود. حتی شیوخ راس الخیمه و شارجه علاقه‌ای برای تصرف آن منطقه نداشتند.

باید عنوان کرد، در منابع متعددی تاریخی همچون کتاب جزایر بوموسا و جزایر تنب بزرگ و تنب کوچک نوشته دکتر ایرج افشار، از نقش اصلی انگلیس در

باز خوانی اقتصادسر آمداز حماسه باشکوه حکمرانی دریاپایه «هرموز» وامپراتوری دروغ «صلیبیون پر تغال»؛

رمز گشایی از جعبه سیاه گمشده «تمدن دریایی خلیج فارس»

سید
گروه تمدن دریایی – مهدی ده دار– مردمان

تمدن ساز ایران دریایی در منطقه خلیج فارس، نسبت به توزیع ثروت حاصله از حکمرانی دریامحور به عنوان سرانه ثابت بر شهروند در کشورهای خلیج فارس(همسایه جنوبی) حسرت و افسوس می‌خورند و اینکه در چنین شرایطی، آیا جایی برای توجیه کردن خطاهای مدیریتی و ضرورت آسیب شناسی فقدان نظام تدبیر در نظام اقتصاد کشور وجود دارد و سپس به تحلیل کلیدواژه های اصلی سخنرانی معنادر دکتر محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی ایران در رژه ساحلی اقتدار ملی نیروهای مسلح همجوار با تنگه راهبردی هرموز در بندرعباس پر داختیم آنچه در ذیل می‌خوانید ادامه انتشار سلسله تحلیل های انتقادی به صورت سریالی است که در روزنامه دریایی اقتصادسرآمد تا روز جهانی دریانوردی (هفته اول مهرماه) ادامه و با طرح پرسش هایی بر آن شدیم تا بخش هایی از ناگفته های تمدن دریایی ایران مبتنی بر شواهد و اسناد تاریخی و همچنین با زدن عینک پژوهشگر انه خلیج فارس شناسی برای مخاطبان روزنامه دریایی اقتصاد سرآمد، روایتگری نماییم. در همین رابطه مهدی ده‌دار، روزنامه نگار و پژوهشگر پیشرفت دریاپایه به اقتصادسرآمد نوشت: خلیج فارس و دریای عمان از سده دهم تا چهاردهم هجری، روایتگر و نظاره گر اتفاقات سرنوشت سازی بوده از لحاظ ماهیت و سرشت و میزان تأثیر گذاری جریان های تجارت دریایی «تمدن ساز» یا «تمدن سوز» بر بنادر و جزایر همجوار با «تنگه هرموز» تا محل اتصال «اروندردو» با جلگه غربی خلیج فارس، از دوره های تاریخی دیگر جذاب تر و پرماجرتر است.این دوره مهم که تاریخ نگاران آن را «عصر طلایی کاروان های دریایی» توصیف می کنند، مصادف با اوج درخشش جهانی اقتصاد دریایی شهر بندر های افسانه ای همچون «هرمز کهنه» در جلگه میناب و جزیره رنگین کمانی «هرمز» است که حتی هجوم سپاهیان مغول به سرزمین های مرکزی و جنوبی ایران از یکسو و هجومه پایپی میراث داران وایکینگ های خونخوار زنجیره ای از همسنگاران* کشتی های تجاری*(بوم واژه ای

تحریک شیخ شارجه و سایر شیوخ در ادعای مالکیت جزایری همچون بوموسا پرده برداشته شده است.

ریشه تاریخ تعلق جزایر سه گانه به ایران

تعلق جزایر سه گانه به ایران از دیرباز تا کنون علاوه بر مستندات تاریخی، مستندات فرهنگی نیز دارد. در باب نامگذاری آن‌ها، تنب و یا درست تر آن تمب واژهٔ فارسی سره‌ای است که در گویش های محلی جنوب ایران شامل لهجه‌های لارستانی، بندری، تنگستانی و دشتستانی به معنای تپه و تُل به کار می‌رود. علت نامگذاری نیز این است که دریانوردان محلی هنگام نزدیک شدن به این جزایر آن‌ها را به شکل تپه‌ای در میان آب می‌دیدند و به همین دلیل، عنوان تمب را به هر دو جزیره اطلاق کردند.

کهن ترین متن تاریخی که در آن نام «تنب» آمده، کتاب الفوائد فی اصول علم البحر و القواعد اثر ابن ماجد، دریانورد مشهور سده‌های ۹ تا ۱۰ هجری قمری است.

دکتر ایرج افشار در کتاب جزایر بوموسا و جزایر تنب بزرگ و تنب کوچک درباره نام جزیره بوموسا نوشته است: «این واژه از دو پاره، بو و موسی تشکیل شده است که بو به معنی رایحه است و مخفف بود، باشد، باشم و بوم هست. بوم به معنی جا، مقام منزل و ماوا و سرزمین است به طوری که می‌گویند مرغ بوم، گرفت یعنی آشیانه خانه و وطن گرفت در اوستا būmiسانسکریت bhumi، پارسی باستان bum پهلوی būm به معنی سرزمین آمده است. موسی نام شخص است و بوموسا یعنی سرزمین موسی. بنابراین؛ می‌توان گفت که پیش از اسلام شخص ایرانی الاصل معروفی به نام موسی در این جزیره زندگی و حکومت می‌کرده و نام جزیره از نام او مأخوذ و به سرزمین موسی (بوموسا) معروف شده است.

در حدود سال ۱۸۹۱میلادی (۱۳۰۹)، انگلیس جزایر بوموسا، تنب بزرگ و تنب کوچک را که از روزگاران کهن در تملک ایران و جزو لاینفک خاک آن بود به ملاحظات استعماری به طور موقت و غیر قانونی اشغال کرد به بیان دیگر دولت این کشور مانع اعمال حق مسلم حاکمیت ایران بر جزایر شد. به گفته بهمنی قاجار، «اشغال جزایر سه گانه ایران صرفا به ابتکار استعمار انگلیس بود، حتی شیوخ راس الخیمه و شارجه علاقه‌ای برای تصرف آن منطقه نداشتند.» در یادار احمد عابدیان از فرماندهان عملیات آزادسازی جزایر سه گانه ایران در خلیج فارس در این خصوص می‌گوید: «این جزایر که شاهراه اقتصادی ایران محسوب می‌شوند، در سال ۱۸۹۱ میلادی، به اشغال انگلستان درآمدند و این اسارت ۸۰سال به درازا کشید تا اینکه در سال ۱۹۷۱ میلادی دوباره به آغوش وطن بازگشتند.»امارات که چندین سال است نسبت به جزایر سه گانه ایرانی ادعا دارد، طبق تاریخ دو سال پس از استقلال مجدد این جزایر از استعمار انگلیس،

وَسْطَةُ
خلیج فارس
شهر

تأسیس شده است. حال چگونه، یک کشور می‌تواند نسبت به چنین مناطقی ادعا داشته باشد؟!

جزایر سه گانه ایرانی چگونه از چنگال استعمار انگلیس خارج شد؟

ایران و انگلیس در اواخر دهه ۴۰ و ماه‌های ابتدای دهه ۵۰، به مدت سه سال مذاکراتی را با یکدیگر داشتند و در نهایت، این مذاکرات به رفع استعمار انگلیس از جزایر سه گانه ایرانی منجر شد و روز ۹ آذرماه سال ۱۳۵۰ به ثمر نشست. نیروی دریایی ارتش با انجام یک عملیات آبی سخاکی توانست دوباره حاکمیت ایران را بر سه جزیره بوموسا و تنب‌های کوچک و بزرگ احیا کند. این در حالی است که جزایر سه گانه هشت دهه در اشغال انگلیس بودند. اتفاق مذکور، در روز پیش از تشکیل کشور امارات متحده عربی رخ داد. البته در این میان نیز، نیروی دریایی انگلیس از منطقه خلیج فارس خارج شد. بهمنی قاجار می‌گوید: «در سال ۱۹۷۱ که آزادسازی جزایر انجام می‌شود، مقامات ایران تأکید می‌کنند که اولاً، طرف مقابل خود را فقط انگلیس می‌داند نه شیوخ عرب. ثانیاً، ایران تصریح می‌کند که این موضوع باید قبل از تشکیل امارات متحده عربی تعیین تکلیف شود. به همین دلیل، ۱۹ آذر ۱۳۵۰ یعنی دو روز قبل از تشکیل امارات، موضوع جزایر سه گانه حل و فصل شده و به ایران باز می‌گردند. البته شیوخ راس الخیمه و شارجه موقعیتی در حقوق بین‌الملل نداشتند و تصرفاتی که انجام می‌دادند به دستور انگلیس بود.»

ساعتی پس از بازپس گیری جزایر سه گانه ایرانی، رادیو سراسری، این خبر را به همه ایرانیان اعلام کرد. در شادی ابراز این خبر، غمی نیز نهفته بود: سه دلیرمرد ایرانی جان خود را در این عملیات فدا کرده‌اند.ناوسران رضا سوزنچی کاشانی (پس از شهادت ناخدا سوم) و جدایی بحرین از خاک ایران پس از چندین دهه جزایر ایرانی بود. البته دو شهید دیگر نیز در این عملیات تقدیم شد.

خبر موفقیت ایران در مذاکرات بازپس گیری جزایر سه گانه توسط امیرعباس هویدا در مجلس شورای ملی اعلام شد، البته این خبر شیرین یک خبر تلخ نیز به همراه داشت و آن، استقلال و جدایی بحرین از خاک ایران پس از چندین دهه بود. در حالی که بحرین نیز عضو بلاشک ایران و زمانی استان چهاردهم آن بود.

جزایر سه گانه چه اهمیتی برای ایران دارند؟

ایرج افشار در کتاب جزایر بوموسا و جزایر تنب بزرگ و تنب کوچک در باب اهمیت این جزایر نوشته است که ایران بر تعدادی از جزایر ارزشمند و مهم از لحاظ استراتژیک در تنگه هرمز و دهانه خلیج فارس مالکیت دارد. از این تعداد، ۶ جزیره ه که خط قوسی دفاعی ایران را تشکیل می‌دهند، اهمیت بیشتری دارند. این جزیره‌ها عبارت‌ند از بوموسا، تنب بزرگ، هرمز، لارک، قشم و هنگام که در فاصله‌های نسبتاً کوتاه از یکدیگر قرار گرفته‌اند.

اقصاد امر

دوشنبه ۱۰ اردیبهشت ۱۴۰۳ - سال هشتم - شماره ۱۹۰۶

دریاپایه

جزایر سه گانه ایران در خلیج فارس از حیث مرز سرزمینی، اقتصادی و نظامی بسیار اهمیت دارند.

جزایر سه گانه ایران در خلیج فارس

سر لشکر سید عبدالرحیم موسوی فرمانده کل ارتش روزهای گذشته در جمع معاونان اطلاعات ارتش تصریح کرد که لحظه‌ای در صیانت از مرزها و منافع جمهوری اسلامی که از شمالی‌ترین نقطه تا جنوبی‌ترین بخش، خاک مقدس ایران است، غفلت نخواهیم کرد و با تمام توان حافظ تمامیت ارضی کشور خواهیم بود.

سرلشکر سلامی فرمانده کل سپاه نیز سال گذشته در بازدید از منطقه نازعات(جزایر سه گانه ایران در خلیج فارس) تأکید کرده بود که آنچه مشاهده شد روحیه بسیار قوی، با نشاط، شاداب و در سطح بسیار مطلوب رزمندگان بود، همچنین، آمادگی های تجهیزاتی در اوج قرار دارد. هر بار که از مواضع دریایی بازدید می‌کنیم با یک سلسله جلوه‌ها و رویش‌های جدیدی از قدرت مواجه می‌شویم.

نیروهای دریایی جمهوری اسلامی ایران فاقد ناو هواپیمابر هستند و این سه جزیره همچون یک ناو هواپیمابر در تأمین امنیت این منطقه تأثیر بسیاری دارند. این سه جزیره به نام «منطقه عمومی نازعات» نام گذاری ششده‌اند و به انواع تسلیحات و تجهیزات آفندی و پدافندی مجهز هستند. فرماندهان کشورمان همچون سردار علیرضا تنگسیری بارها از این منطقه بازدید کرده‌اند.

علاوه بر جنبه نظامی، منطقه نازعات در حوزه اقتصادی نیز برای ایران اهمیت دارد. البته یکی از دلایل طمع امارات برای ادعسای درباره این جزایر نیز همین مورد ارزیابی می‌شود. همچنین، طبق ادعای برخی منابع، ذخایر نفت و گاز نیز در این منطقه وجود دارد.

سردار علیرضا تنگسیری در دانشگاه شهید و زوایی دانشگاه امام حسین(ع) درباره اهمیت جزایر سه گانه ایران در خلیج فارس گفته بود که اگر ابوموسی را از دست بدهیم، جزیره سیری را که محل استخراج نفت و گاز ایران است از دست می‌دهیم و سپس تنب بزرگ و تنب کوچک که بهترین محل صید ماهی است، از دست می‌رود. عمیق‌ترین نقطه خلیج فارس در همین منطقه است و از نظر اهمیت ژئوپولتیک اگر از دست برود، دیگر تسلطی بر خلیج فارس نداریم. فرمانده نیروی دریایی سپاه تصریح کرد: اجازه نمی‌دهیم کسی درباره یک وجب در مورد خاک کشورمان حرف بی‌خود بزند. جزایر سه گانه ایرانی است و ایرانی باقی خواهد ماند؛ شک نکنید. ما نه به کشوری تجاوز می‌کنیم نه دنبال خاک کسی هستیم، اما اجازه نمی‌دهیم کسی درباره یک وجب خاک کشورمان حرف بی‌خود بزند. ما هم بگوییم فلان خاک و فلان جزیره آزاد هست یا برای فلانی است، این درست است؟! این جزایر ایرانی است و شناسنامه ایرانی دارد و اگر بنخواهیم به تاریخ برگردیم، وضعیت برای کشورهای عربی بد می‌شود.

دریادار منصور روح‌الامینی فرمانده سابق هوادریای نیروی دریایی ارتش نیز در این باره گفته بود که در تمام جزایر ما در خلیج فارس امکان نشست و برخاست یگان‌های بالگردی وجود دارد و تمام زیرساخت‌ها در این جزایر فراهم است که هر کدام از آنها برای ما حکم یک ناو هواپیمابر را دارد.

جزایر سه گانه ایرانی قابل مناقشه نیستند

مقامات ایرانی از همان روز بازپس گیری جزایر سه گانه در خلیج فارس همواره بر حق حاکمیت و مالکیت ایران بر این جزایر تأکید داشته و دارند. در آخرین مورد نیز، معاون حقوقی رئیس جمهور تصریح کرد که بررسی همه اسناد گذشته نشان می‌دهد که این جزایر متعلق به ایران است و قابل مناقشه نیست. برخی حکام منطقه با سندسازی و رشوه به برخی اساتید حقوق بین‌الملل دنبال کتاب‌سازی هستند که اصلا ارزش حقوقی ندارد. اسناد قدیمی در این زمینه روشن است و مبنای حرکت ما چون حقوقی است تردیدی در این زمینه نداریم.فارس

که «چما برای خدمت به خدا و فرزندش عیسی، از زادگاهمان بیرون آمدیم»؛ برای روشن شدن ذهن مخاطبان عزیز، لازم به توضیح است که پرستر جان، شخصیتی داستانی در ادبیات مذهبی جهان مسیحیت محسوب می‌شود که از قرن دوازدهم میلادی تاکنون، در حافظه تاریخی مسیحیان اروپا به عنوان یک قیاس متدین شرقی و منجی پیروان دین عیسی مسیح حضور پررنگی دارد و در باور غربی‌ها، پرستر جان، منجی برخاسته از سرزمین های نیمکره شرقی است که با همراهی جمعی از باران وفادارش، بر علیه ستم پیشسگان قیام کرده و مسیحیان منتظر قاره سبز را نجات خواهد داد.

پیامد تحولات بین‌المللی قرن شانزدهم میلادی با نقش آفرینی و نگارگری خونین رنگ پرتغالی‌ها بر چهره جزیره هرموز، منجر به استعمار و سلطه‌گری بر قلمروی یکی از حکمرانی های ثروتمند و پیشرفته منطقه تمدنی خلیج فارس و آغاز فصلی جدید در مناسبات سیاسی اجتماعی مبتنی بر اقتصاد دریاپایه شد.

جزایر خلیج فارس را نیز گرفت. «واسکود گاما» نخستین کاشف پرتغالی هندوستان، «فرانسیسکو المیدا» نخستین حکمران پرتغالی این شبه قاره و «آلفونسو آلبوکرک» طراح و تئورسین نخستین تجاوز جنگی به سرزمین‌های تحت قلمرو تمدن دریایی همجوار «تنگه هرموز»، در واقع همگی میراث داران مکتب فکری «جنگ افروزان صلیبی» بودند. آنان نه به عنوان مکشفاان و جستجوگران دنیای جدید بسان دانشمندان جغرافیدان یونانی و نه حتی به عنوان ماجراجویان جهانگرد تمدن پژوه و ونیزی همچون مارکوپولو بلکه به عنوان سربازان تاب ن‌ندان مسلح نبرد صلیبی علیه جهان اسلام و جویندگان منجی و حامیان شخصیت افسانه‌ای شان یعنی «پرستر جان»، روانه سرزمین های ممالک شرقی شدند. این سوداگران تصاحبگر ثروت های فرهنگی – طبیعی پسیدا و پنهان جهان شرق، نه تنها در شعر و شعارهایشان بلکه در عمل و رفتار خود نیز بسان دیگر سربازان شرکت کننده در جنگ های صلیبی، بیانه ماموریت خود را اینچنین بازخوانی و تکرار می کردند